

Velikost sazebního obrazce stránky formátu A4 – doporučení, provedení

Dušan Polanský

Sazební obrazec stránky je část plochy stránky knižní publikace, která je k dispozici pro konečnou sazbu textu a ilustrací (obrázky, grafy, tabulky, fotografie). Velikost a umístění sazebního obrazce na stránce jsou v praxi dány velikostí vnitřního (u hřbetu), vnějšího, horního a dolního okraje. Používání názvů levý a pravý okraj (viz např. *Word*) je typograficky nelogické. Velikost sazebního obrazce nemusí být totožná s velikostí plochy pro psaní, tak jak si ji nastavil např. autor publikace ve svém textovém editoru.

V nakladatelské praxi definitivní typografickou podobu knižní publikace realizuje subjekt, který realizuje předtiskovou přípravu (tzv. prepress). Znalost software, hardware a tiskových technologií zaručuje optimalizaci všech parametrů k dosažení nejlepšího možného výsledku. Například ke konečným úpravám textu a tzv. lámání stránek se často používá speciální program (např. Adobe PageMaker). Při uvedené dělbě práce by nakladatel měl autorovi jasně stanovit jednoduchá pravidla pro psaní textu a přípravu ilustrací. Uvedená děla práce umožňuje autorovi se soustředit na to hlavní: na kvalitu textu a názorné a kvalitní provedení ilustrací.

Praxe je ovšem často jiná. Autor je často nucen být i typografem, tedy tím, kdo vytváří i výslednou typografickou podobu celé publikace. V tomto případě má autor-typograf, s ohledem na možnosti použité technologie pro tisk a vazbu, definovanou maximální velikost tiskové plochy, kterou nesmí za žádných okolností překročit. Pak je na autorovi, jak si velikost sazebního obrazce stránky definuje a jak citlivě umístí sazební obrazec do maximální velikosti tiskové plochy, kterou dostal k dispozici.

Velikost ideálního sazebního obrazce stránky a jeho umístění na stránce jsou dány tzv. zlatým řezem. Pro běžnou znalost (schválně jsme nenapsali praxi) stačí vědět, že tiskaři pro zjednodušení práce se zlatým řezem používají zaokrouhlenou poměrnou řadou čísel: 3 : 5 : 8. Podle této řady by vnitřní okraj sazby (u hřbetu) měl být vzdálen od okraje stránky 3 díly, na horním a vnějším okraji 5 dílů a na dolním okraji 8 dílů. V praxi bychom minimálně měli respektovat to, že dolní okraj by měl být v každém případě větší než horní a že u okraje na vnitřní straně vazby je potřeba pamatovat na zapuštění vazby, obvykle knihaři požadují 1,5 až 2 cm.

Definitivní rozhodnutí o velikosti tiskového obrazce je dáno také tím, jaké informace chceme umístit do záhlaví a zápatí stránky, která nejsou součástí sazebního obrazce. U odborných publikací je zvykem do záhlaví publikace umísťovat, mimo číslování stránek, na sudé stránce název publikace a na liché stránce název aktuální kapitoly. Když budeme chtít

tento úzus dodržet, tak je vhodné horní okraj nastavit na 25 mm. Tím máme určen i pravý okraj, tj. 25 mm. Vnitřní okraj, po započtení 20 mm pro zapuštění vazby, zvolíme 40 mm. V případě využívání poznámek pod čarou zvolíme velikost dolního okraje minimálně 40 mm. Když se do zápatí stránky rozhodneme umístit jenom číslování stránek obvykle zvolíme 35 mm. Když do zápatí stránky nechceme umístit žádné informace lze nastavit dolní okraj na 30 mm.

V případě elektronické publikace, u níž nepotřebujeme uvažovat se zapuštěním vazby, musíme pamatovat na to, že si čtenář možná bude chtít publikaci vytisknout a vyvázat jednoduchou vazbou, např. kroužkovou. Z těchto důvodů bychom i v případě elektronické publikace vnitřní okraj sazebního obrazce neměli nastavit pod 30 mm.

Provedení

V nejčastěji používaném editoru *Word* se velikost okrajů nastavuje pomocí voleb **Soubor > Vzhled stránky > Okraje**. Okraj pro zapuštění vazby lze zadat buď zvlášť, viz pole **U hřbetu**, nebo velikost okraje pro provedení vazby lze připočíst k okraju vlevo (podle terminologie *Wordu*). Před samotným nastavením si je vhodné zkontrolovat na kartě **Formát papíru** velikost papíru a orientaci papíru.

Literatura:

Bláha Richard: Přehled polygrafie, vydalo SNTL, Praha 1959, 1. vydání.

Dančo Václav: Kapesní průvodce [počítačovou] typografií, pro agenturu Via Vestra vydalo nakladatelství Labyrint, Praha 1995.